

Катерина Попович **Kateryna Popovych**
аспірантка, postgraduate student,
Національна академія National Academy
образотворчого мистецтва і архітектури of fine art and architecture

katha2222@ukr.net orcid.org/0000-0002-9368-8072

ЛІТОГРАФІЇ КИЇВСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ В КНИЖКОВІЙ ГРАФІЦІ 1970–1980-х РОКІВ

LITHOGRAPHS OF KYIV ARTISTS IN THE BOOK GRAPHICS OF THE 1970-1980's

Анотація. Досліджено творчість київських художників-графіків 1970–1980-х років, які працювали у книжковій графіці в техніці літографії. Розглянуто їхні естампи на теми літературних творів та проаналізовано образно-стилістичні та технологічні особливості графічних творів. Простежено розвиток української книжкової графіки та місце літографських творів київських художників — ілюстраторів книги — в загальному мистецькому річищі означеного періоду.

Ключові слова: книжкова графіка, літографія, асфальт, естамп, плоский друк.

Постановка проблеми. Зважаючи на те, що в дослідженнях, присвячених творчим доробкам українських художників-графіків 70–80-х років ХХ століття, недостатньо уваги приділено як естампам, виконаним в літографській техніці, так і вивченню їхніх особливостей в образно-художньому та технологічному аспектах, вважаємо за необхідне висвітлити ці питання у пропонованому дослідженні.

Також зауважимо, що у наявних розвідках, присвячених творчому доробку київських художників-графіків 70–80-х років ХХ століття, не приділялось належної уваги літографіям у книжковій графіці, оскільки їх розглядали лише в контексті графічного мистецтва загалом.

Актуальність дослідження діяльності київської школи літографії зумовлена тим, що в науковій літературі мало комплексних монографічних досліджень, які б вивчали саме цю тему в повному обсязі. На сьогодні у висвітленні творчості київських художників-графіків 1970–1980-х років відомості про літографії в книжковій графіці розпорошені в різних видах мистецтвознавчої літератури й потребують систематизації, всебічного вивчення та ґрунтовного аналізу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед останніх загальних праць найґрунтовніше українська графіка представлена у п'ятому томі «Історії українського мистецтва» (2006) за редакцією Г. Скрипник [2]. Так, у главі «Мистецтво другої половини 1950-х — 1980-х років» висвітлені основні етапи розвитку та здобутки українського образотворчого мистецтва, зокрема у статті «Графіка» О. Авраменко окреслено загальний стан української графіки, що охоплює 1950–1980 роки; детальніше книжкова графіка II половини ХХ ст. досліджена в статті «Книжкова графіка» О. Ламонової.

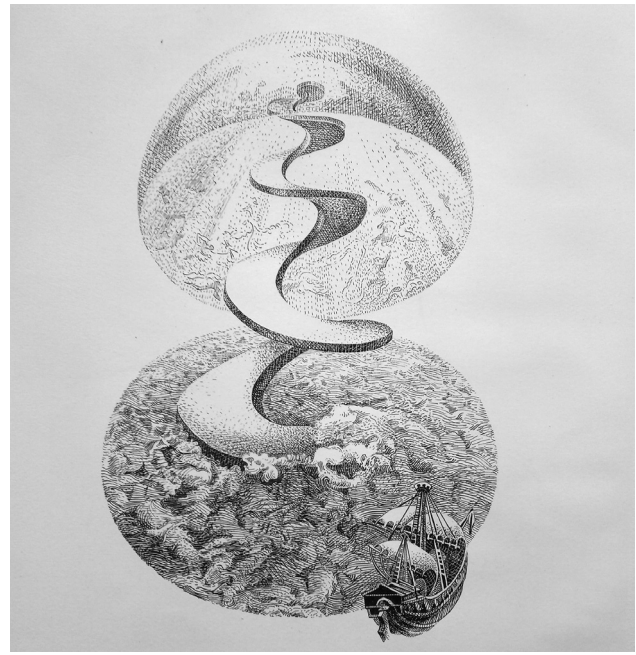
В монографії О. Лагутенко «Українська графіка ХХ

ст.» (2011) на основі теоретичного та ілюстративного матеріалу розглянуто розвиток графічного мистецтва означеного періоду [3]. Творчий доробок та аналіз творчості київських художників представлений в альбомі «На межі II–III тисячоліть: Художники Києва. Із древа життя українського образотворчого мистецтва: живопис, графіка, скульптура» (2009) [4].

Новизна дослідження та зазначення нерозглянутих раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. У пропонованому дослідженні вперше розглянуто наявний матеріал про мистецтво літографії у творчості київських художників-графіків 70–80-х років ХХ століття; відтворено цілісну картину розвитку техніки плоского друку в київському мистецькому середовищі та визначено коло митців-графіків Києва, які працювали в галузі книжкової графіки у літографській техніці; визначено, які літературні твори обирали київські літографи у досліджуваній часовій проміжок для створення книжкової ілюстрації; виявлені образно-стильові та технологічні особливості літографій у творчості київських художників-ілюстраторів окресленого періоду.

Мета статті — дослідження діяльності київської школи графіки у 1970–1980-ті роки, визначення кола київських митців, які працювали в літографській техніці в галузі книжкової графіки та аналіз їхнього творчого доробку на основі публікацій, дослідження музейних фондів, загальних праць про українське графічне мистецтво, каталогів художніх виставок та монографій про окремих майстрів-літографів Києва [1; 5; 7; 8; 9].

Викладення основного матеріалу. Київська графічна школа належить до одного визначних мистецьких осередків країни високого професійного рівня та має глибокі традиції й потужний творчий потенціал. Київська школа графіки — це розмаїття

Лл. 1. Л. Загорна. Ілюстрація до книги М. Салтикова-Щедріна «Історія одного міста», літографія, 1974 р.
Лл. 2. О. Петрова. Ілюстрація до твору Данте Аліґ'єрі «Божественна комедія», літографія, 1970–1978 р.

творчих індивідуальностей та непересічних особистостей, що здебільшого сформована на базі Київського державного художнього інституту, який заклавав підвалини вищої мистецької освіти України.

Студенти КДХІ мали можливість опанувати літографську техніку, навчаючись у досвідчених фахівців. Тому для створення дипломної роботи частина випускників обирала саме літографію, оскільки ця техніка багата засобами виразності та художньо-пластичними прийомами залежно від обраної літографської манери. Роботи, виконані літографським олівцем, мають багато спільного з рисунком м'якими графічними матеріалами, коли сама поверхня каменю створює додаткову фактурність, зернистість на естампах. Кольорова літографія з розмиванням тушшю нагадує живописну техніку акварелі; гравюра на камені подібна до офортної техніки травленийі штрих або манери туш, перо; а робота в техніці асфальт схожа на мецо-тинто [6]. Тому літографіям, залежно від обраних інструментів, технології, прийомів та манер, притаманні ознаки тонової, світлотіньової або лінійної графіки.

Талант художника-ілюстратора виявляється в тому, як він зміг проникнути в канву літературного твору та втілити його сюжет, враховуючи особливості відображуваної епохи чи історичного періоду, створити зоровий образ героїв та передати їхній емоційний стан і характер, осмислити його зміст. Кожен художник-графік для найповнішого розкриття суті літературного твору шукає адекватні та відповідні їхнім уявленням способи, використовуючи образотворчу мову та засоби виразності тієї чи іншої графічної техніки. Київські художники-графіки у царині мистецтва книги використовували широкий спектр виражальних можливостей літографії.

Так, у майстерні книжкової графіки під керівництвом професора В. І. Касіяна та доцента В. Я. Чебаніка, творча та викладацька діяльність яких сприяла піднесенню графічної культури на високий

професійний рівень, для оформлення та ілюстрування книг студенти 1970-х років зверталися як до вітчизняної і російської літератури, так і до зарубіжної класики. Скажімо, над оформленням та ілюструванням творів українських письменників працювали Н. Болдирева (книжка В. Стороженка «Марко проклятий», 1971), В. Турикіна (драма-феєрія Лесі Українки «Лісова пісня», 1971), Н. Корнєєва (книжка «Українські народні пісні», 1973), Ю. Скаканді (роман М. Томчання «Жменяки», 1974). Книжки російських авторів ілюстрували Н. Толкачова (вір М. Достоевського «Записки з мертвого дому», 1971), Л. Загорна (книжка М. Салтикова-Щедріна «Історія одного міста», (1974), М. Драга (роман М. Островського «Як гартувалася сталь», 1977), О. Тертична (вір М. Гоголя «Мертві душі», 1977). Звернемо увагу, що естампи Ю. Скаканді, виконані в літографській техніці асфальт з кольоровою підкладкою, чуттєві та емоційні за звучанням. Художник розкриває психологію селян закарпатського села першої половини ХХ століття, наголошуючи на важливих моментах сюжету, на подіях, які відбуваються в житті героїв роману. За допомогою тонких ліній, сітчастого штрихування мистець наповнює аркуші мерехтінням світла і тіні, уникаючи різких контрастів, м'яко моделює форму. Для графічних творів Л. Загорної притаманний гумор та дотепність при передачі змісту літературного твору. Гіперболізовані кумедні персонажі постають у вишуканих фантазмагоричних ілюстраціях художниці, вписаних в квадрат. В одному просторі на умовному тлі, заповненому незрозумілими предметами й невимушеними, безладними штрихами, співіснують фігури — різні за масштабом та розмірами, що підсилює абсурдність описаної письменником історії. На видовженому по горизонталі шмуцтитулі розгортається чітко побудована панорама міста дурнів з перекрученою свідомістю на кшталт естампів, виконаних граверами доби бароко — з їхніми планами та краєвидами міст, а над ним майорить стрічка з услав-

Іл. 3. А. Крвавич. Ілюстрація до твору Ю. Федьковича «Люба-згуба», літографія, 1985 р.

ленням правителя, зображеного у дивовижному польоті над самим містом (іл.1).

Твори зарубіжної літератури були оформлені дипломантами Г. Галинською (трагедія В. Шекспіра «Ромео та Джульєта», 1972) та Л. Триммері (роман Шарля де Костера «Легенда про Тіля Уленшпігеля і Ламке Гудзака», 1973). Особливої уваги заслуговують ілюстрації Г. Галинської, які вирізняються своєю імпульсивністю, артистичністю та потужною внутрішньою енергетикою. У названому циклі літографій вона дуже влучно передає характер юних героїв твору, їхні ніжні стосунки та почуття, емоційний стан закоханих, глибоко занурившись у тогочасну атмосферу та увібравши в себе дух описаної Шекспіром епохи. Насичена чорна пляма стає домінують у її композиціях, часом вона протиставляється контрастує зі світлою плямою, підсилюючи драматизм історії кохання. В ілюстраціях Л. Триммері зображені епізоди з життя головних героїв, які з театральною мімікою та жестами наче грають свою роль на театральних підмостках.

У 1970-х роках у книжковій графіці працювали досвідчені майстри графіки Г. Зубковський (ілюстрації до повісті В. Василевської «Райдуга», 1979), М. Пшінка (оформлення та ілюстрації до твору М. Горького «Серце Данко», 1974), Ю. Рубашов (ілюстрації до твору С. Складенка «Святослав», 1975),

Л. Сергеева (ілюстрації до «Андалузької поезії», 1973), М. Попов (ілюстрації до твору Лесі Українки «В катакомбах», 1970; серія за мотивами творчості дожовтневих письменників-класиків «Світ людський», 1970), В. Посохов (оформлення та ілюстрації до роману П. Мирного «Повія», 1973), О. Петрова (ілюстрації до Данте Аліг'єрі «Божественна комедія», 1970–1978) та інші. Названі роботи відзначаються виразністю графічної мови, внутрішньою змістовністю та оригінальністю у трактуванні сюжетів. Цікавими для нашого дослідження є сюрреалістичні, з філософським підтекстом, майстерно виконані та витончено промальовані літографії О. Петрової (випускниці факультету графіки Київського відділення Українського поліграфічного інституту ім. Івана Федорова) до твору Данте (іл. 2).

Г. Варкач створює аркуші «Земли полуденної волшебные края...», «Співець Кіммерії», «Романтики» (1978), присвячені російським поетам О. Пушкіну, М. Волошину, О. Гріну, К. Паустовському, а М. Драга ілюструє твір М. Островського «Як гартувалась сталь», Л. Іванова створює романтичний образ Лесі Українки в естампі «Леся і Мавка» (за книгою Б. Олійника «Леся») 1978 року, Ю. Северин працює над ілюстраціями до творів О. Вишні (1971–1978) з характерним до побутового жанру трактуванням сюжетів. Ілюстрації А. Крвавича до «Творів»

Л. Боровиковського (1979) та Ю. Федьковича (1980) вирізнялися власним мистецьким почерком та самотністю на тлі традиційно усталених схем ілюстрування визначеного періоду. А. Кривач досконало володів мистецтвом книжкового оформлення: для розуміння ідеї кожного літературного твору віднаходив оригінальний ключ. В ілюстраціях художника спостерігаємо співіснування усталено-традиційних рис фольклору та новаторських методів висловлювання й побудови композиції. До кожної проілюстрованої ним книжки, графік розробляє власну концепцію та стилістику, оригінальні нестандартні композиційні вирішення і прийоми. Так, аркуші до творів Л. Боровиковського вирішені мистцем лаконічно й схематично без зайвої деталізації, з використанням тонального контрасту та силуетних форм. В ілюстраціях до творів Ю. Федьковича в образно-асоціативній та алегоричній формах передано світоглядні позиції та становище українського народу в XIX столітті. Художник відходить від реалістичних тенденцій, уникає тривимірності простору у трактуванні сюжетів, використовує колажно-монтажні принципи побудови композицій, трансформуючи візуальні образи та середовище (іл. 3).

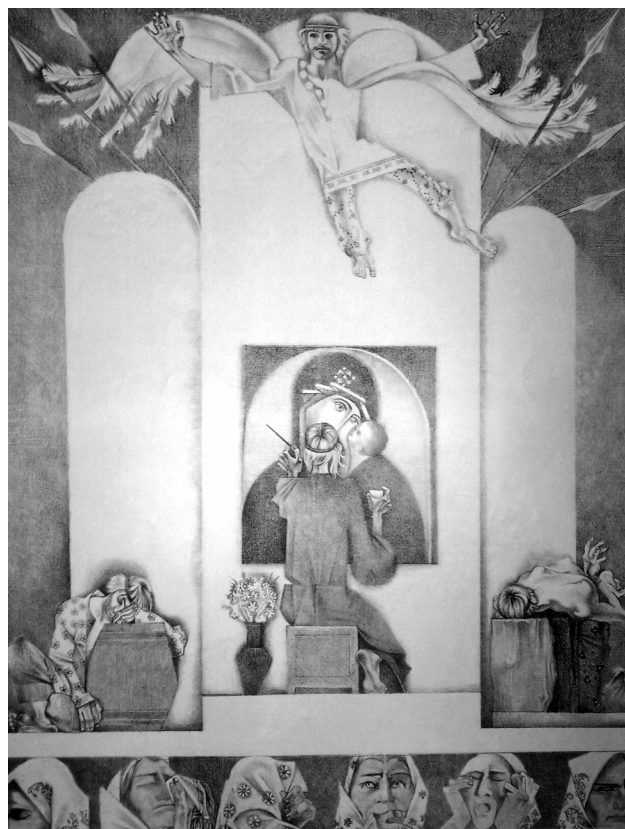
У 1980-х роках в майстерні книжкової графіки під керівництвом професора В. Я. Чебанника та в. о. доцента Г. І. Галинської (ще недавньої випускниці) студенти для оформлення обирали твори українських та російських авторів. Молоді мистці, виявивши свою творчу зрілість, знаходили оригінальні вирішення композицій у трактуванні сюжетів. Часто вибір теми визначався ідеологією держави та був продиктований вимогами часу. Зокрема, В. Іванов-Ахметов створив кольорові літографії до поеми В. Маяковського «В. І. Ленін» (1981), В. Радько — ілюстрації до книги М. Горького «Мати» (1983), Л. Пуханова — естампи до короткої біографії В. Леніна (1983). Композиції В. Іванова-Ахметова складні за побудовою: поєднують в собі портрети, різночасові події з різномасштабними фігурами та символіко-алегоричними зображеннями, доповнені шрифтовими заставками й мають складні просторові взаємини. У графічних творах В. Радька використано колажно-монтажний композиційний принцип: сюжет розгортається на площинному тлі із зображеннями предметів, документів тощо. К. Куделіна (Корнійчук) виконала літографії до творів А. Чехова (1985), А. Марчук — до твору М. Стельмаха «Гуси-лебеді летять» (1986), О. Шитий — до книги А. Чехова «Вишневий сад» (1986). Варто виділити літографії З. Кружкової за мотивами твору Є. Гребінки «Пригоди синької асигнації» (1980 р.), в яких герої щільно розташовані в фантастичному середовищі, влучно передають суть літературного твору. Художниця з іронією малює персонажів, нарочито підкреслюючи їхній характер, та насичує аркуші цікавими деталями.

Образотворча Шевченкіана 1980-х років поповнилась творами художників В. Куткіна та В. Гордійчука. Драматичні сторінки української історії змальовані В. Куткіним в ілюстраціях «Неофіти», «Гамалія», «Єретик» (літографія, асфальт, 1980), в яких величаво постають герої творів поета, сповнені роздумів та внутрішніх душевних переживань. Графічним творам майстра графіки притаманні стриманість, суворість у трактуванні образів, зміна про-

порцій у зображенні людей, масштабність народних характерів. Ілюстрації до «Кобзаря» (1987) В. Гордійчука вирізняються своєрідною манерою, яка є сплавом народного традиційного мистецтва та постмодернізму. З експресивністю, театральністю та гротеском мистець створює візуальні образи персонажів поезій Т. Шевченка. Г. Варкач створив цикл літографій «О. Пушкін» («О. Пушкін у вигнанні», «О. Пушкін на півдні», 1982). Велична постать російського поета фігурує у графічних творах мистця на тлі античних скульптур, споруд або руїн, порослих бур'янами. Настрій співця слова, заглибленого в роздуми, тісно пов'язаний з характером та станом природи. Він бачить загадкові видіння, його переслідують образи героїв творів або древні філософи, реальність переходить в межі нереального. Цікавими для глядача є ілюстрації М. Данченка до твору А. і Б. Стругацьких «Пікнік на узбіччі» (1982) із своєрідним трактуванням сюжету на персонажів. О. Ігнащенко в аркушах за мотивами українських народних пісень (1987) майстерно виконує площинні декоративні квадратні композиції зі стилізованими елементами в образно-асоціативному та метафоричному ключі.

Продовжують працювати у книжковій графіці у 1980-х роках Г. Варкач, створюючи серії літографій «Рими» (1980) та за мотивами К. Паустовського «Чорне море», Ю. Шейніс — аркуші за мотивами творів В. Маяковського (1981), А. Кривач — кольорові літографії до «Оповідань» М. Коцюбинського (1982); З. Кружкова — літографії до «Композиції на тему творів У. Шекспіра» (1983); О. Мезенцев — аркуші із серії «За мотивами російських білин та казок» (1983); А. Василенко — до української народної казки «Котигорошко» (1982), «Пригоди Пінокіо» Карло Коллоді (1983), «Синиця» Л. Глібова (1983); О. Овчинникова — «Лазня», «Святий вечір», «У кожного з них була мати!..»; за мотивами Ф. Достоєвського «Записки з Мертвого дому» (1983); О. Якутович — кольорові літографії з серії «Російські та українські народні пісні» (1982–1983) та С. Якутович — аркуші до «Севастопольських оповідань» Л. Толстого (1982–1983). У названих творах спостерігаємо множинність індивідуальних підходів і вирішень в ілюструванні книги, широкий діапазон виражальних засобів у трактуванні художніх образів. Зокрема, А. Кривач в аркушах до творів М. Коцюбинського «Ціпов'яз», «Нюрнберзьке яйце», «Посол від чорного царя», «Помстився» (по одній ілюстрації до кожного оповідання) уловив найсуттєвіші моменти та передав їхній зміст, фокусує увагу на головних героях й розкриваючи їхній психологічний стан. О. Овчинникова виявила власне мистецьке бачення твору Ф. Достоєвського, вибудовуючи ілюстрацію як складну композиційну форму у вигляді арок, котру потрібно скласти з пазлів, що перемішалися в уяві художниці. Аркуші з серії «У кожного з них була мати!..» («Не ридай мене, матір», «Pieta. Народження Мікеланджело» та «Колискова. Смерть Ван Гога»), пов'язані з життєвим досвідом таких визначних постатей у мистецтві, як А. Рубльов, Мікеланджело, Ван Гог та їхній зв'язок із матір'ю. Фактично це філософський роздум над непростими родинними стосунками та подальшою долею цих людей; події відбуваються в різних вимірах та часових проміжках (іл. 4).

Зацікавлення традиціями та історичним минулим українського народу засвідчують кольорові лі-

Лл. 4. О. Овчиннікова. «Не ридай мене, матір»
(А. Рубльов), літографія, 1981 р.

тографії до збірки українських народних пісень (1985) О. Лисенко, ілюстрація до твору «Слово о полку Ігоревім» (1985) О. Пахомової, ілюстрації до «Українських народних дум» (1985) А. Крвавича. Особистісне розуміння літературних творів та пошуки виразної образотворчої графічної мови виявили С. Позняк в оформленні та ілюстраціях до роману О. Проханова «Дерево в центрі Кабула» (1985); В. Мельниченко в ілюстраціях до поезій Ф. Війона «Великий тестамент» (1983) та до збірки «Діячі культури в боротьбі за мир» (1984); кольорові літографії В. Іванова-Ахметова до роману М. Булгакова «Біла гвардія» (1984) та М. Гейко до поезій В. Маяковського «Прозасідавшієся» та «Про погань» (1986).

Упродовж досліджуваного нами періоду київські художники-графіки брали участь у виставковій діяльності в Україні та поза її межами. Художники книги мали можливість демонструвати свої художні твори на Республіканських виставках «Художник і книга» та ставали учасниками міжнародних й республіканських конкурсів книги. Зокрема, на виставках «Художник і книга», які проводились у 1970–1980-х роках, мистці прагнули продемонструвати свої напрацювання в галузі книжкової графіки та познайомити видавців зі своєю творчістю, заявити про себе, таким чином налагодити зв'язок художника з видавництвом. Кожне видавництво мало свої тематичні плани з оформлення літератури, тому художня редакція пропонувала художнику виконати конкретне замовлення. На конкурсах мистецтва книги Держкомвидав з редакціями видавництва підбирали кращі видання для участі в них, художники та видавництва за визначне художньо-конструктивне книжкове оформлення отримували відзнаки та дипломи I, II, III ступенів, спеціальні дипломи і грамоти. Незважаючи на те, що конкурси були заполітизовані, відзнаки все ж отримували достойні уваги видання.

Дипломні роботи Л. Триммері, Л. Загорної, Ю. Скаканді, а також ілюстрації М. Пшінки, Ю. Рубашова демонструвались на I Республіканській виставці «Художник і книга» (1975). Експонентами II Республіканської виставки «Художник і книга» (1978) виступили Г. Варкач, М. Драга, Л. Іванова, А. Крвавич, Ю. Северин та О. Тертична з дипломною роботою. До експозиції III Республіканської виставки «Художник і книга» (1981) увійшли літографії Г. Варкача, Ю. Шейніса, А. Крвавича та дипломні аркуші З. Кружкової.

На IV Республіканській виставці «Художник і книга» (1985) були представлені твори київських майстрів графіки А. Крвавича, З. Кружкової, О. Мезенцева, А. Василенка, О. Овчинникової, О. та С. Якутовичів, виконані в літографській техніці, і також дипломні роботи В. Радька, В. Іванова-Ахметова. У представлених на виставці роботах спостерігаємо множинність індивідуальних підходів і вирішень в ілюструванні книги, широкий діапазон виразних засобів у трактуванні художніх образів.

Кожна наступна виставка, де експонуються твори мистців — це не тільки своєрідний підсумок творчого напрацювання митця, а й відображення суспільних змін, політичних настроїв. Так, на V Республіканській виставці «Художник і книга» (1988) представлені роботи, в яких мистці зверталися до національних джерел та історичного минулого українського народу. Серед них О. Лисенко, О. Пахомова, А. Крвавич. Також до експозиції увійшли естампи С. Позняка, В. Мельниченко, В. Іванова-Ахметова, М. Гейко та дипломні роботи молодих художників О. Шитого, К. Куделіної (Корнійчук).

На виставці «Изобразительное искусство Украинской ССР» у Москві (1985) експонувались естампи О. Овчинникової, В. Мельничука, З. Кружкової, В. Лопати. Саме мистецтво книги давало більше можли-

востей для реалізації власного творчого потенціалу та розкривало ширші обрії для самовираження.

Мистецтвознавець О. Авраменко зауважує: «У 1970–1980-х роках у мистецтві книжки з'явилися ілюстрації, в яких внутрішній простір емоційно дуже насичений, де художник засобами мистецтва вступає в так званий діалог з письменником. Як тенденцію це ви кристалізувати важко, але як явище, що впливало та формувало грані метафорично-асоціативної оповідної тенденції, визначити слід» [2, с. 547]. Саме такими яскравими ілюстраторами літературних творів досліджуваного періоду можемо назвати В. Гордійчука, А. Крвавича, О. Овчинникову.

Після тривалої перерви відновились діяльність виставок книжкової графіки під егідою Національної Спілки художників України. З 2010 року, для того щоб привернути увагу спільноти до книжкової графіки, яка почала занепадати, почали проводитися Трієнале книжкової графіки. В них беруть активну участь художники України, що працюють у царині книжкового оформлення, створюють сучасні книжкові видання.

Висновки. Літографське мистецтво художників-графіків київської школи упродовж 1970-х років розвивалося в реалістичному напрямку, продовжуючи мистецькі тенденції 1960-х років, проте вже відчутні раціонально-конструктивні та асоціа-

тивно-метафоричні тенденції. У книжковій графіці спостерігається полістилізм, множинність індивідуальних підходів до ілюстрування літератури. Поряд з усталеними схемами трактування образів та сюжетів з розгорнутою оповідністю та достовірною побутовістю з'являються ілюзорно-просторові та філософсько-концептуальні підходи до візуалізації художньої літератури. Художники книги, перетворюючи літературний образ в образотворчий, прагнули розширити межі сприйняття твору читачем, поглиблюючи його зміст, і таким чином звучали в унісон з авторами книг.

1980-ті роки — завершальний етап радянської доби у фазі стагнації. Тогочасне мистецтво графіки стало віддзеркаленням світобачення людини, свідченням переоцінки естетичних цінностей національного мистецтва, зумовлених загальними процесами розвитку образотворчого мистецтва та культури країни. Мистці, незважаючи на ідеологічні умови та політичну ситуацію у 1980-х, стають більш розкутими, прагнуть до самореалізації, сміливіше висловлюються як щодо форми, так і в ідейно-змістовній сфері. 1970–1980-ті роки — це час, коли на підґрунті минулого починають проростати паростки нової української культури завдяки чому сьогодні ми вже маємо сформовану систему розмаїтої образотворчої мови.

Література

1. Афанасьєф В. А. Українське радянське мистецтво 1960–1980-х років. Нариси з історії українського мистецтва / В. А. Афанасьєф. К.: Мистецтво, 1984. 224 с.: іл.
2. Історія українського мистецтва: в 5 т. Київ: НАН України, 2007. Т. 5: Мистецтво ХХ ст. / під ред. Г. Скрипник. 1048 с.
3. Лагутенко О. А. Українська графіка ХХ століття: навчальний посібник / Ольга Лагутенко. К.: Грані-Т, 2011. 184 с.: іл.
4. На межі II–III тисячоліть: Художники Києва. Із дерева життя українського образотворчого мистецтва / Упоряд. В. Л. Андрієвської; вступ. сл. В. Ю. Белічка. К.: Криниця, 2009. 524 с.: іл.
5. Овдєнко О. Книжкове мистецтво на Україні (1917–1974): Альбом. К.: Вища школа, 1974. 22 с.: іл.
6. Христенко В. Є. Техніки авторського друку. Офорт, літографія, дереворит та лінорит, шовкотрафаретний друк / В. Є. Христенко: Навч. посіб. Х.: Колорит, 2004. 83 с.: іл.
7. Художник і книга: каталоги республіканських виставок / СХУ; упоряд.: Т. Ю. Васильєва, В. М. Верба та ін. Київ: Реклама, 1982. 120 с.: іл.
8. Художник і книга. 4 республіканська виставка ілюстрації та книжкового оформлення: каталог / СХУ; упоряд.: Д. І. Ульянова, Л. К. Розанова та ін. Київ: Держкомвидав УРСР, 1986. 64 с.: іл.
9. Художник і книга. 5 республіканська виставка ілюстрації та книжкового оформлення: каталог / СХУ; вистав. ком.: Деревус М. Г., Данченко О. Г., Яворський В. Ф. Київ: Держкомвидав УРСР, 1989. 40 с.: іл.
10. Шпаков А. П. Художник і книга. Українська радянська книжкова графіка: шляхи становлення і розвитку / Анатолій Шпаков. К.: Мистецтво, 1973. 255 с.: іл.

References

1. AfanasEf V. A. UkraYinske radyanske mistetstvo 1960–1980-h rokiv. Narisi z Istoriyi ukraYinskogo mistetstva / V. A. AfanasEf. K.: Mistetstvo, 1984. 224 s.: Il.
2. IstorIya ukraYinskogo mistetstva: v 5 t. KiYiv: NAN UkraYini, 2007. T. 5: Mistetstvo HH st. / pld red. G. Skripnik. 1048 s.
3. Lagutenko O. A. UkraYinska grafika HH stollttya: navchalniy poslbnik / Olga Lagutenko. K.: GranI-T, 2011. 184 s.: Il.
4. Na mezhl II–III tisyachollt: Hudozhniki KiEva. Iz dereva zhittya ukraYinskogo obrazotvorchoho mistetstva / Uporyad. V. L. AndriEvskoYi; vstup. sl. V. Yu. BelIchka. K.: Krinitsya, 2009. 524 s.: Il.
5. Ovdienko O. Knizhkove mistetstvo na UkraYini (1917–1974): Albom. K.: Vischa shkola, 1974. 22 s.: Il.
6. Hristenko V. E. Tehnlki avtorskogo druku. Ofort, ltograflya, derevorit ta llnorit, shovkotrafaretniy druk / V. E. Hristenko: Navch. poslb. H.: Kolorit, 2004. 83 s.: Il.
7. Hudozhnik I kniga: katalogi respubllkanskikh vistavok / SHU; uporyad.: T. Yu. VasilEva, V. M. Verba ta in.; KiYiv: Reklama, 1982. 120 s.: Il.
8. Hudozhnik I kniga. 4 respubllkanska vistavka Ilyustratsiyi ta knizhkovogo oformlennya: katalog / SHU;

uporyad.: D. I. Ulyanova, L. K. Rozanova ta In.; maket ta hudozh.oform. B. Y. Brodskogo. KiYiv: Derzhkomvidav URSS, 1986. 64 s.: Il.

9. Hudozhnik I kniga. 5 respublikanska vistavka Ilyustratsiyi ta knizhkovogo oformlennya: katalog / SHU; vistav. kom.: Deregus M. G., Danchenko O. G., Yavorskiy V. F. KiYiv: Derzhkomvidav URSS, 1989. 40 s.: Il.

10. Shpakov A. P. Hudozhnik I kniga. UkraYinska radyanska knizhkova grafika: shlyahi stanovlennya I rozvitku / Anatoliy Shpakov. K.: Mistetstvo, 1973. 255 s.: Il.

Попович Е. Н.

Литографии киевских художников в книжной графике 1970–1980-х годов

Исследовано творчество киевских художников-графиков 1970–1980-х годов, работающих в книжной графике в технике литографии. Рассмотрены их эстампы на темы литературных произведений и проанализированы образно-стилистические и технологические особенности графических произведений. Прослежено развитие украинской книжной графики и место литографских произведений киевских художников-иллюстраторов книги в общехудожественном русле указанного периода.

Ключевые слова: книжная графика, литография, асфальт, эстамп, плоская печать.

Popovych K.

Lithographs of Kyiv artists in the book graphics of the 1970-1980's

Kyiv Graphic School belongs to one of the country's most powerful and prominent artistic centers and is marked by a variety of prominent names, many of which remained in the shadow of art studies. Kyiv Graphic School was formed mainly on the basis of Kyiv State Art Institute, where students had the opportunity to master the lithographic technique, taught by experienced teachers.

In the 1980s, the students in the workshop of book graphics under the direction of the Professors V. I. Kasiian, V. Y. Chebanyk and the Assistant Professor G. I. Galynska, who brought up a series of famous Ukrainian graphic artists, selected works of Ukrainian and Russian classic authors, illustrated Soviet and foreign literature, showing their professional maturity and creative individuality

The work of Kyiv graphic artists, who worked in book graphics in the 1970-1980s in flat-printing techniques, has been considered. The image bearing artistic and stylistic features of lithographs of Kyiv artists of the investigated period of time, which became an integral part of the artistic heritage of the Ukrainian people, were determined.

V. Gordiichuk, A. Krvavych, O. Ovchynnikova, S. and O. Yakutovychs, G. Zubkovskiyi, M. Pshinka, G. Varkach and others worked actively in the designated period in the area of book graphics. Kyiv artists of book graphics, being in the constant search for new forms, creative means and plastic movement, used fully the properties and expressive capabilities of flat print technology. Graphic works by masters of book graphics, who tried to find stylistic solutions consistent with each literary work and impress the reader, were marked by a high level of professionalism and performing skills.

In the art of graphics of the 70's and 80's of the twentieth century, which still remained under the pressure of state ideology, there were notable moves to liberate the pressure of the pro-government system. Artists became more relaxed, sought to self-fulfillment and boldly expressed their vision of artistic processes.

Keywords: book graphics, lithography, asphalt, printmaking, flatbed print.

Стаття надійшла до редакції 27.08.2019.